

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 470/2021-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Dušanom Repákom, advokátom, Krížna 47, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 15Co/115/2020-592 z 30. septembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 23. decembra 2020 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením krajského súdu, ktorým bolo na jeho odvolanie potvrdené rozhodnutie okresného súdu o náhrade trov konania v civilnom spore. Sťažovateľ navrhuje uznesenie krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľ zavinením vodiča motorového vozidla pri dopravnej nehode utrpel škodu na zdraví. Náhrady tejto škody sa domáhal prostredníctvom advokáta žalobou z 12. marca 2014 proti poisťovni zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, keďže v trestnom konaní zistil, že zodpovednosť za škodu prevádzkou motorového vozidla bola poistená u tejto poisťovne. Žalovaná poisťovňa však vo vyjadrení k žalobe 26. mája 2014 tvrdila, že poistenie zaniklo pred dopravnou nehodou, a preto nie je povinná sťažovateľovi plniť. Na to sťažovateľ reagoval návrhom z 12. novembra 2014, aby na miesto pôvodne žalovanej

poisťovne vstúpil na jej miesto vodič motorového vozidla, ktorý spôsobil dopravnú nehodu. S týmto návrhom žalovaná poisťovňa nesúhlasila, a preto bol návrh uznesením zo 4. septembra 2015 zamietnutý.

3. Sťažovateľ následne až podaním z 22. júna 2016 navrhol, aby do konania pristúpila [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] ako žalovaný 2. Jej vstup bol pripustený uznesením z 28. júna 2016 a už 2. augusta 2016 sa [REDAKOVANÉ] vyjadrila tak, že žalobu voči nej žiadala zamietnuť, pričom poukázala aj na to, že ako prvá žalovaná poisťovňa ešte v roku 2012 potvrdila, že bola poisťovňou zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla škodcu. Sťažovateľ na toto vyjadrenie o trvaní poistenia u pôvodne žalovanej poisťovne žiadnym spôsobom nereagoval. Návrhmi na dokazovanie o trvaní poistenia reagovala len [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] v podaní z novembra 2016, ktorým vyzvala pôvodne žalovanú poisťovňu na predloženie dôkazov týkajúcich sa trvania poistenia. Advokát sťažovateľa sa k otázke trvania poistenia u pôvodne žalovanej poisťovne bližšie nevyjadril ani na prvom pojednávaní 12. mája 2017, keď podanie žaloby proti [REDAKOVANÉ] stroho odôvodnil procesnou opatrosťou. Trvanie poistenia vo svojom podaní z októbra 2017 tvrdil aj vodič motorového vozidla, ktorého účasť v konaní ako žalovaného 3 bola pripustená na návrh žalobcu uznesením z 29. septembra 2016. Ďalšie pojednávania sa konali 24. októbra 2017, 27. februára 2018, 20. novembra 2018, 29. marca 2019, 24. mája 2019, 21. novembra 2019 a 5. decembra 2019, na ktorom okresný súd žalobu proti žalovanej poisťovni a vodičovi motorového vozidla vylúčil na samostatné konanie a žalobu proti [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] rozsudkom zamietol a [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] priznal proti sťažovateľovi náhradu trov konania v plnom rozsahu.

4. Zamietnutie žaloby bolo zdôvodnené tým, že poistenie u pôvodne žalovanej poisťovne v čase dopravnej nehody trvalo, a preto je povinná plniť poisťovňa, a nie [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Rozhodnutie o náhrade trov konania bolo odôvodnené plným procesným úspechom žalovanej a nepoužitie § 257 Civilného sporového poriadku tým, že žalovaná poisťovňa od začiatku konania namietala zánik poistenia, a preto sťažovateľ mohol už na začiatku konania navrhnúť, aby predložila dôkazy, z ktorých by bolo zrejmé, či poistenie trvalo. Keďže sťažovateľ namiesto toho, aby tieto procesné prostriedky využil, nesprávne rozšíril žalobu aj proti žalovanej [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], spôsobil jej vznik trov konania.

5. V časti rozsudku o náhrade trov konania podal sťažovateľ odvolanie pre nesprávne právne posúdenie. Uviedol, že nemal žiadne efektívne procesné prostriedky, ktorými by mohol zistiť, či má žalobu podať proti poisťovni alebo [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] a žalovaná poisťovňa nemala žiaden dôvod tvrdiť skutočnosti a predkladať dôkazy, z ktorých by vyplynulo, že poistenie trvalo. Zároveň sťažovateľ poukázal na to, že [REDAKOVANÉ] je zriadená zákonom aj pre účely ochrany nárokov na náhradu škody poškodených, pričom na túto jej činnosť je povinná prispievať aj poisťovňa, a to nielen na tvorbu fondov, ale i na jej samotnú činnosť, ktorej súčasťou sú aj trovy právneho zastúpenia. Okrem toho sťažovateľ argumentoval aj tým, že podstatná časť jeho nároku sa týka škody na zdraví a v deň dopravnej nehody sa nedozvedel a ani nemal objektívnu možnosť dozvedieť sa, kto spôsobil dopravnú nehodu, keďže bol dlhodobo hospitalizovaný. Z týchto dôvodov žiadal použitie § 257 Civilného sporového poriadku tak, aby procesne úspešnej strane nebola voči nemu celkom alebo sčasti priznaná náhrada trov konania.

6. Krajský súd ústavnou sťažnosťou napadnutým uznesením rozhodnutie okresného súdu o náhrade trov konania potvrdil. Poukázal na výnimočnosť použitia § 257 Civilného sporového poriadku v prípadoch hodných osobitného zreteľa, ktoré vo veci sťažovateľa nie sú dané. Krajský súd k tvrdeniam sťažovateľa o tom, že nemal procesné prostriedky na zistenie toho, koho má žalovať, uviedol, že určenie okruhu žalovaných je výlučne jeho rozhodnutím ako žalobcu, ktorý nesie dôkazné bremeno vo vzťahu k pasívnej legitimácii. V tejto súvislosti krajský súd poukázal na to, že sťažovateľ nenavrhol vykonanie žiadneho dokazovania potrebného na ustálenie pasívnej vecnej legitimácie pôvodne žalovanej poisťovne. V súvislosti s poukazom na charakter uplatneného nároku krajský súd poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4MCdo/2/2008 z 25. februára 2009 a na to, že sťažovateľ na okresnom súde navrhol rozhodnúť podľa § 257 Civilného sporového poriadku z dôvodu, že nárok voči žalovanému si uplatnil z opatrnosti, no žiadne iné dôvody netvrdil a ani nepreukazoval a až v odvolaní všeobecne poukázal na predmet konania. Preto podľa krajského súdu okresný súd nemal možnosť dospieť k tomu, že sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa. K postaveniu žalovaného a jeho úloh v poisťovnom systéme krajský súd uviedol, že tieto skutočnosti sú z hľadiska rozhodovania o náhrade trov konania bez právneho významu. K námietke sťažovateľa o nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia okresného súdu krajský súd uviedol, že okresný súd zrozumiteľne a dostatočne vysvetlil, prečo za dôvody hodné osobitného zreteľa nepovažuje okolnosti dôvodnosti uplatnenia nároku proti pôvodne žalovanej poisťovni.

III.

7. Podľa sťažovateľa záver namietaného rozhodnutia o tom, že nie sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa, sú nesprávne a obe rozhodnutia o náhrade trov konania nie sú riadne odôvodnené, keďže sú obmedzené len na skonštatovanie, že podmienky použitia § 257 Civilného sporového poriadku nie sú dané. Tiež nie sú konkretizované návrhy, ktoré mohol žalobca využiť, aby bola správne zistená pasívna vecná legitimácia. Podľa sťažovateľa sa krajský súd nevysporiadal s jeho argumentáciou týkajúcou sa nepriznania nároku na náhradu trov konania podľa § 257 Civilného sporového poriadku, a tým mu bola uložená povinnosť na náhradu trov konania mimo tohto zákonného rámca.

8. Krajský súd navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť z dôvodu, že namietané rozhodnutie zodpovedá zásade úspechu podľa § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku a tomu, že v prípade sťažovateľa neboli dôvody na použitie § 257 Civilného sporového poriadku, ktorý možno použiť len z výnimočných dôvodov. Zdôraznil, že žalovaný nezapríčinil vznik súdneho sporu a nestážil jeho priebeh. Preto mohol očakávať, že mu bude priznaný nárok na náhradu trov konania. Krajský súd je toho názoru, že ústavnou sťažnosťou napadnuté uznesenie je odôvodnené tak, že sa vysporiadal so všetkými podstatnými skutočnosťami. Jeho záver nie je svojvoľný či zrejme mylný.

9. ■■■■■ ■■■■■ ■■■■■ ako zúčastnená osoba, ktorej proti sťažovateľovi bolo priznané právo na náhradu trov konania, navrhla ústavnej sťažnosti nevyhovieť. Uviedla, že rozhodnutia okresného a krajského súdu sú dostatočne odôvodnené. Poukázala na judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej je dôvod na preskúmanie rozhodnutí všeobecných súdov o trovách konania daný len výnimočne v prípade excesu z požiadaviek spravodlivého procesu a z princípu spravodlivosti. Ďalej poukázal na rozhodnutia ústavného súdu, podľa ktorých mu neprináleží

posudzovať existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa podľa § 257 Civilného sporového poriadku, pretože ide o nezávislé diskrečné oprávnenie všeobecných súdov.

IV.

10. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje jeho zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémnemu zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

11. Právnym základom napadnutého rozhodnutia je § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci. Toto ustanovenie upravuje všeobecné pravidlo náhrady trov konania v civilnom spore. Sťažovateľ sa v konaní pred všeobecnými súdmi domáhal výnimky z tohto pravidla tak, ako ju ustanovuje § 257 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd výnimočne neprizná náhradu trov konania, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa. Aplikácia tejto výnimky vyjadrenej všeobecnou normou obsahujúcou dva relatívne neurčité právne pojmy výnimočnosti a dôvodov hodných osobitného zreteľa vyžaduje od všeobecných súdov zohľadnenie primeranosti dvoch zásahov do práv sporových strán. Na strane jednej ide o právo procesne úspešnej strany na náhradu trov konania spôsobených nedôvodným vedením sporu procesne neúspešnou stranou a na strane druhej ide o právo procesne neúspešnej strany na to, aby rozhodnutím o náhrade trov konania nebolo neprimerane zasiahnuté do jej práv. Použitie § 257 Civilného sporového poriadku teda vyžaduje použitie užšieho testu primeranosti, v ktorom budú zohľadnené práva oboch sporových strán, čo vyžaduje prihliadnutie nielen na pomery toho subjektu, ktorý sa aplikácie tohto ustanovenia dovoľáva, ale aj na pomery toho, ktorý má byť aplikáciou tohto zákonodarcom ako výnimočne aplikovateľného ustanovenia dotknutý.

12. Z napadnutého rozhodnutia krajského súdu, ktoré treba posudzovať aj s ohľadom na rozhodnutie okresného súdu, vyplýva, že všeobecné súdy pri rozhodovaní o náhrade trov konania zohľadnili všetky okolnosti, ktoré mohli byť zo strany sťažovateľa dôvodom použitia § 257 Civilného sporového poriadku. Základnou okolnosťou bola osobitná procesná situácia, keď pôvodne žalovaná poisťovňa namietla zánik poistenia, čo podľa sťažovateľa viedlo k tomu, že musel podať žalobu aj proti [REDAKOVANÉ], keďže nemal procesné prostriedky na preukázanie skutočností, ktoré by odôvodnili jeho nárok proti pôvodne žalovanej poisťovni. K tomu súdy uviedli, že sťažovateľ mohol už na začiatku konania navrhnúť, aby pôvodne žalovaná poisťovňa predložila dôkazy, z ktorých by bolo zrejmé, či poistenie trvalo, a nie postupovať tak, že žalobu rozšíril aj proti [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. S týmto argumentom súdov možno súhlasiť, keďže sťažovateľ bol v konaní zastúpený advokátom, ktorý podanie žaloby proti [REDAKOVANÉ] odôvodňoval ambivalentným tvrdením o procesnej opatrnosti.

13. Procesná opatrosť sa nemôže prejavovať len tým, že advokátom zastúpený žalobca svoju právnu neistotu vyrieši podaním žaloby proti obom subjektom, pri ktorých je jasné, že len pri jednom z nich je daný základ jeho nároku tak, ako tomu bolo v prípade pôvodne žalovanej poisťovne a [REDAKOVANÉ], ktorá sa bránila aj tak, že nárok voči nej nie je daný, keďže je daný proti pôvodne žalovanej poisťovni. K tomu treba uviesť, že advokátom zastúpený sťažovateľ nevyvinul žiadnu procesnú aktivitu smerom k odstráneniu sporu o tom, či je jeho nárok daný voči [REDAKOVANÉ] alebo voči pôvodnej žalovanej poisťovni, a to nielen tým, že by na túto otázku aktívne navrhol vykonanie dôkazov, ale ani v rovine návrhu na vydanie medzitýmneho rozsudku podľa § 214 Civilného sporového poriadku. Preto sa nemožno stotožniť s jeho aj v ústavnej sťažnosti uvádzaným argumentom o tom, že nemal žiadne efektívne procesné prostriedky na to, aby eliminoval vznik trov na strane nesprávne žalovanej [REDAKOVANÉ].

14. V súvislosti s poukazom sťažovateľa na charakter uplatneného nároku krajský súd poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4MCdo/2/2008 z 25. februára 2009, z ktorého je okrem iného zrejmé, že hoci z § 150 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý obsahuje obdobnú normu ako § 257 Civilného sporového poriadku, vyplýva, že pri jeho aplikácii možno prihliadať i na okolnosti, ktoré viedli k uplatneniu nároku na súde, no nie každú okolnosť, ktorá by aj bola príčinou vzniku sporu, však možno považovať za dôvod hodný osobitného zreteľa, pre ktorý by inak úspešnému účastníkovi konania súd náhradu trov konania nepriznal. Z toho argumentu krajského súdu je zrejmé, že charakter sťažovateľom uplatneného nároku vnímal, no túto skutočnosť samú osebe nepovažoval za dôvod použitia § 257 Civilného sporového poriadku. Napokon sa krajský súd v namietanom rozhodnutí vyjadril aj k tvrdeniam sťažovateľa o úlohe [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] v poisťovnom systéme, keď tieto skutočnosti nepovažoval za významné z hľadiska rozhodovania o náhrade trov konania. Z toho argumentu krajského súdu je zrejmé, že túto sťažovateľom namietanú skutočnosť rovnako samú osebe nemožno považovať za dôvod hodný osobitného zreteľa.

15. Z odôvodnenie rozhodnutia krajského súdu je zrejmé, že sa nezameral len na sťažovateľom tvrdené skutočnosti, ale tieto skutočnosti vyhodnocoval, pričom osobitne zvýraznil a vysporiadal sa s rozhodujúcim argumentom sťažovateľa o nevyhnutnosti podania žaloby proti obom subjektom. Takýto prístup, ktorý zohľadnil nielen pomery sťažovateľa, ale aj [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], bol nevyhnutný a viedol k záveru o tom, že nie je dôvod na aplikáciu § 257 Civilného sporového poriadku.

16. V tomto prístupe krajského súdu nemožno vidieť znaky svojvôle či arbitrárnosti, keďže prístup zohľadňujúci aj práva druhej strany sporu je nevyhnutným prvkom prieskumu primeranosti použitia výnimočne aplikovateľného pravidla obsiahnutého v § 257 Civilného sporového poriadku. Z namietaného rozhodnutia krajského súdu vyplýva, že aj s ohľadom na osobitnú procesnú situáciu a charakter sťažovateľom uplatneného nároku nie je dôvod na použitie § 257 Civilného sporového poriadku, a to pre skutočnosti, ktoré odôvodňujú priznanie náhrady trov konania procesne úspešnej strane. Rozhodnutie krajského súdu nie je výsledkom ľubovôle, v ktorom by absentoval prvok individualizácie, keďže takáto individualizácia nesmie smerovať len k pomerom neúspešnej strany, ale aj k pomerom druhej strany a celkovému charakteru vo veci už skončeného sporu. Napadnuté rozhodnutie je výsledkom individualizácie konkrétneho procesného výsledku, v ktorom prevážili skutočnosti odôvodňujúce priznanie náhrady trov konania úspešnej strane. Z rozhodnutia je zrejmé,

v čom krajský súd videl dôvody na to, že vec sťažovateľa nie je výnimočným prípadom hodným osobitného zreteľa. Preto jeho odôvodnenie nevykazuje znaky nedostatočného alebo arbitrárneho rozhodnutia a zároveň jeho záver nie je výsledkom zjavného právneho alebo skutkového omylu. Je výsledkom riadne zdôvodnenej a ústavne prijateľnej úvahy, ktorej následok v priznaní trov konania proti sťažovateľovi nepochybne vedie k zhoršeniu jeho majetkovej situácie, no ide o zákonom predpokladaný následok rizikovej situácie, ktorú právne zastúpený sťažovateľ musel v priebehu sporu predpokladať a na ňu aj primerane procesne reagovať. Preto namietaným uznesením krajského súdu nedošlo k porušeniu sťažovateľom uplatnených základných práv a ústavný súd jeho ústavnej sťažnosti nevyhovel.

V.

17. Na okraj treba uviesť, že v tejto situácii aplikácie relatívne neurčitých právnych pojmov civilného procesného práva – výnimočnosti a dôvodov hodných osobitného zreteľa, si isto možno predstaviť to, že ústavne konformným by bol i opačný, z pohľadu sťažovateľa správny záver všeobecných súdov o tom, že v jeho veci je dôvod na použitie § 257 Civilného sporového poriadku. Podstata vzťahu noriem ústavného práva na strane jednej a noriem podústavného práva na strane druhej však vylučuje to, aby ústavný súd vo svojej právnej predstave o správnosti riešenia konkrétneho prípadu zasahoval do takého právneho posúdenia, z ktorého je zrejmé zohľadnenie všetkých skutkových prvkov pohľadom všeobecnej normy obsiahnutej v § 257 Civilného sporového poriadku. Opačný prístup by viedol k tomu, že všeobecné súdy by nemali priestor na svoje vlastné právne úvahy pri výklade podústavných noriem a každé použitie všeobecnej, relatívne neurčitej normy by si vyžadovalo ústavnoprávny prieskum. Tým by sa však celkom zotrel rozdiel medzi súdnictvom všeobecným a ústavným a ústavný súd by sa stal pre množstvo právnych otázok výkladu všeobecných noriem podústavného práva štvrtou inštanciou všeobecného súdnictva.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu